

Srpske narodne pesme. Antologija. Priredio dr. Vojislav M. Jovanović. Školsko izdanje. Beograd. 1922. XLVIII + 350 str.

Cela publikacija, posebno pa nje obširni uvod, je dokaz, da je pri nas narodna poezija še vedno bolj nekak objekt občudovanja, včasih celo že pravega kulta, ko pa predmet resnega, treznega študija. Za Srbe velja to še v prav posebni meri. Slava, ki jo je njih poezija dosegla v svetu, zamaknjenem v Rousseaujeve in Herderjeve ideale, ki je danes stara že nad sto let, je prinesla tej poeziji tudi obširno in bogato zunanjo zgodovino. Ob tej zgodovini se raziskovalci srbske narodne poezije navadno tako dolgo zamudijo, da ne pridejo do tega, da bi študirali bijologijo narodne poezije, ki bi jim šele odkrila nje bistvo. In vendar so redkokje na svetu razmere za študij narodne poezije tako ugodne, kakor ravno pri Srbih! Razdelitev in klasifikacija vsebine te antologije kaže tradicijsko pogreznjenost v nazore in metode «antikvacijske» šole, ki je v narodni poeziji iskala gradiva za narodno kozmogonijo, mitologijo, zgodovino itd., ne da bi se prej vprašala, jeli to gradivo za tak študij porabno in v koliki meri. Analogije z narodno poezijo zapadnih svetovnih narodov nam ne pomagajo nič; saj je vendar že nad sto let star problem, da pričakujejo ti narodi od študija naše narodne poezije pojasnil za genezo in razvoj svoje lastne! Ali naj čakajo še sto let? Odkar je pred nedavnim (prim. «Revue des deux mondes», 15. marca 1920) sam Bédier izrekel nazore, ki niso kar nič tradicijski, je menda upati, da se bodo tudi pri nas za ta študij uveljavili principi, ki jih je že pred dvajsetimi leti fiksiral John Meier, in da bodo tudi drugi sledili Murku, ki je pred sedmimi leti pokazal vzorno metodično pot. In če si bomo vedno svesti, da imamo pri tem poslu opraviti z objektom, ki je tako rekoč in navsezadnje umetnost, bomo mogoče kdaj le prišli do tega, da ne bomo samo gostobesedno premlévali tega, kar so drugi že pred sto leti izrekli s takrat še običajno preciznostjo.

Bogastvo posameznih pesniških tipov daje tej antologiji posebno ceno; vendar pa je v nji premalo zastopana čista ljubavna lirika. To se je zgodilo menda z ozirom na namen knjige, toda pretiran strah je ravno pri narodni poeziji nepotreben. Narodna lirika je v veliki meri akustičen fenomen in če jo zna učitelj v šoli, kjer treba razlagati zmisel in vsebino, obravnavati s taktom, ni nobenega povoda za kake moralistične pomiselke. Dobra stran te antologije je tudi nje obširni komentar, ki spremlja tekst vedno pod črto. Vendar pa bi bilo mogoče bolj ekonomično, če bi se splošne opazke (kakor n. pr. ona o mešanju narečij na str. 66.) vzele v uvod, leksikon nerazumljivih ali težje umljivih besed pa postavil na konec knjige. Potem bi ne trebalo tolikokrat ponavljati razlag besed, kakor so n. pr.: vezir, šestoper, čelenka, kaur, breška itd. In če se že — za prekomodne ljudi! — razlaga sproti, pa je vsekakor boljše, da se razlaga ponovi, ko pa da se opozarja na stran, kjer je prvič priobčena. Pač pa bi bilo pri taki ureditvi treba razložiti pod črto vse, kar je za dotično pesem kot *individuum* potrebno razlage.

Komentar sam se mestoma zdi potraten, včasih pa ni pravilen. Človek razmišlja, komu razlaga urednik črnogorska «troje vrata» (str. 1.), pirotsko «nas trgati» (6), risanski «pošten glas» (36) ali dubrovniški «hud» (42), ter se vpraša, ali so pri nas res ljudje, ki ne vedo, kaj je «danica» (2), «uspavanka» (37) in katerim je treba povedati, da je «stremen» (169) «ono, na čemu jahač drži noge, kad je u sedlu». Pri tujkah je v taki knjigi dovolj povedati, iz katerih rok so prišle; če urednik po nepotrebnem učeno razlaga (78), da je «avlija

grška reč, došla preko turskog», bi moral isto reči tudi o «haraču» (140)! Razlaga «taobor» (m. tabor, turska reč): «vojska» (151) pa je naravnost napačna. Ta značilni «hapax liremenon» je treba enako razložiti, kakor n. pr. če zapoje narodni pevec «dro (nam. drvo) suho», ali «lijest (nam. list) knjige bile», t. j. iz metričnih potreb.* Sicer pa bi že pogled v Vukov slovar zadoščal. Vuk opozarja pod «taobor», kjer navaja baš te verze, na »tabor», ki ga pravilno tolmači. Tam bi bil urednik videl, da «tabor» ni nikaka «turska reč» in da ni «vojska», ampak «logor»!

V knjigi, ki je namenjena šoli, morajo stati pravilne oblike imen, torej: Šižgorić, Kuripečič (str. XXI) in «Taloj», ne «Talfi» (XLV). Čudno je, da v knjigo samo ni sprejet tekst «Hasanaginice», o kateri se vendar v uvodu toliko govori! Da srbska narodna epika «po vrednosti dolazi na prvo mesto medu usmenim književnostima drugih slovenskih naroda» (XIX), je preveč primitiven poizkus estetične ocene in trditev brez vsake realne podlage; isto bi z enako pravico lahko trdil vsak Rus o svojih «bylinah». Enako prazna, samo na neznanju temelječa je trditev (XIX), da je «narodna književnost velikih starih narodov «od vrlo slabe vrednosti».

V celoti je knjiga lep in dobro uspel poizkus, zblížati narodno poezijo in šolski pouk. Tukaj grajani nedostatki pri pouku ne bodo toliko motili, če bo zbornik v rokah razumnega učitelja. Tak pregled dosedanjega znanja je koristen že zaradi tega, ker nam pokaže, kaj nam še manjka; zato je od časa do časa naravnost potreben! Slovence, ki se hočejo seznaniti s srbsko narodno poezijo, lahko to okusno in brez pretenzij natisnjeno knjigo mirno priporočim. J. A. G.

Tiskarska pisma. Izdal in založil Alojzij Höfler. Tiskala Zvezna tiskarna v Ljubljani. 1.—4. Po 3 Din.

Ta «tiskarska pisma», skrita vijolica in zapuščena pepelka v košatem zboru naših listov in časopisov, so si postavila za namen «prospeh in napredek naše lepe črne umetnosti». Večini našega čitajočega občinstva so ravno tako neznana, kakor ne več ravno ozkemu krogu naših knjigoljubcev. In vendar niso pri nas nikaka novost. Ze v letih 1909. do 1911. je izhajal «Tiskarski obzornik», strokovni list za tiskarsko umetnost in obrt, v mnogo večjem obsegu, ki mu je bil izdajatelj in založnik isti idealni in požrtvovalni A. Höfler.

Da se je list sedaj med nami poživil, ni bila samo pametna ideja, ampak naravnost nujna potreba. Danes smo v tiskarstvu odrezani od direktnega pristoka strokovnega osebja iz krajev, ki v tej reči stojijo neprimerno nad nami. Pojav, ki ga lahko opazimo skozi stoletja tiskarstva, da namreč tiskarska umetnost izumira in se polagoma izgublja, se kaže pri nas od prevrata sem z naravnost vratolomno naglico. Samo eden, toda značilen primer: pri nas so že začele izhajati «knjige» brez — naslova!!! Zato je bil skrajni čas, da tiskar, ki kolikor toliko še pozna boljšo staro tradicijo, poseže vmes in naš današnji tiskarski naraščaj opominja, da je tiskarstvo prav za prav umetnost, ona čudna črna luč, ki sveti iz vekov v veke in da ga je zaradi tega treba posebe spoštovati in negovati. Zato so ta «pisma» v prvi vrsti namenjena tiskarskemu naraščaju v daljnjo izobrazbo. Res, da taka vprašanja zanimajo pri nas tudi mnogo ljudi, ki imajo opraviti s knjigami, dasi niso ravno tiskarji, vendar pa je ob dobrem

* Prim. Murko: «Bericht über eine Reise zum Studium der Volksepik in Bosnien und Herzegowina im Jahre 1913. (Sitzungsbericht der k. Akademie der Wissenschaften in Wien. Phil.-hist. Cl. 176. Bd. 2. Abh.) Wien, 1915. Str. 33.